

Výsledky podniků s produkcí mléka

Kontaktní pracoviště FADN (Zemědělská účetní datová síť – Farm Accountancy Data Network) při Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (resortní organizace Ministerstva zemědělství) každoročně organizuje výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků. Uvedené závěry byly získány na základě analýzy dat za účetní rok 2018 u podniků zařazených do tohoto šetření. Do výrobního zaměření (VZ) produkce mléka jsou zařazeny podniky, které se zabývají chovem zvířat zkrmlujících objemnou píci a dojnice tvoří minimálně tři čtvrtiny této kategorie zvířat chovaných v podniku.

Uvedené podniky se na celkové hodnotě mléčné produkce ČR podílejí 27,1 %, více než dvě třetiny (68,4 %) hodnoty produkce mléka a mléčných výrobků je však produkováno ve VZ smíšená výroba.

Za účetní rok 2018 bylo v souboru FADN zahrnuto celkem 114 podniků výrobního zaměření produkce mléka, které reprezentují celkem 866 zemědělských subjektů v ČR. Většina podniků (88,6 %) hospodařila převážně v oblastech s přírodními omezeními (ANC, dříve LFA). Výběrový soubor podniků sledovaného VZ tvoří 48,2 % podniků fyzických osob (PFO) s průměrnou výměrou 72,6 ha a 51,8 % podniků právnických osob (PPO) s průměrnou výměrou 943,4 ha/podnik.

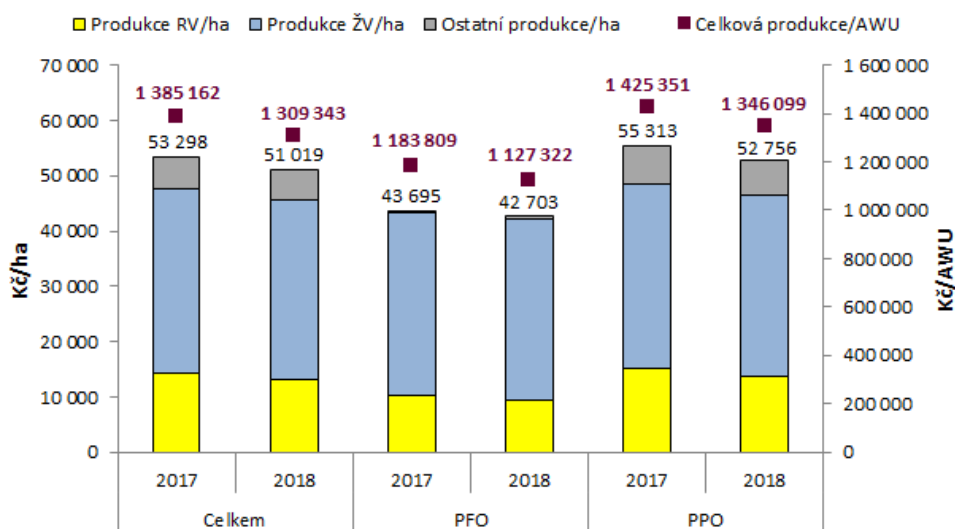
Podniky VZ produkce mléka vykazují nejvyšší hodnoty intenzity chovu zvířat měřené počtem dobytčích jednotek na jednotku plochy (DJ/100 ha). Podniky fyzických osob v průměru chovaly 76,34 DJ/100 ha, u podniků právnických osob byla hodnota tohoto ukazatele nižší (69,13 DJ/100 ha). Vysoká intenzita živočišné výroby má za následek zvýšené požadavky na počet pracovníků, hodnota ukazatele AWU/100 ha (AWU = roční pracovní jednotka = 2 000 odpracovaných hodin) je u podniků této výrobní specializace nejvyšší ze všech hodnocených VZ. V průměrném PPO bylo zaměstnáno 37,0 pracovníků, což odpovídá 3,92 AWU/100 ha, zatímco průměrný PFO vykazoval 2,7 pracovníků (3,79 AWU/100 ha).

Dlouhodobě vyšších hodnot celkové produkce vyjádřené na přepočteného pracovníka dosahují podniky právnických osob. V roce 2018 dosáhly PPO hodnoty 1 346 tis. Kč/AWU, u podniků fyzických osob činila tato hodnota 1 127 tis. Kč/AWU. Nejvýznamnější složkou pro tvorbu hodnoty celkové produkce je u podniků dané výrobní specializace živočišná produkce. Její podíl na celkové produkci byl v roce 2018 u PFO 76,2 %, zatímco u PPO byla hodnota podílu živočišné produkce 61,8 %, což je zapříčiněno vyšším podílem rostlinné a ostatní produkce u PPO. Nejvíce se na tvorbě produkce ŽV podílela produkce kravského mléka a mléčných výrobků (82,4 %) následována produkcí hovězího a telecího masa (17,0 %). Živočišná produkce přepočtená na jednotku plochy dosáhla hodnoty 32 600 Kč/ha. PPO dosáhly o 10,7 % vyšší hodnoty živočišné produkce přepočtené na dobytčí jednotku (47 173 Kč/DJ) než PFO (42 630 Kč/DJ). Tento rozdíl je způsoben především intenzivnější produkcí ve velkochovech PPO vyjádřenou vyšší dojivostí, čemuž ale odpovídají zvýšené nároky na pracovní sílu a celkově vyšší náklady. Podniky právnických osob vykazovaly o 25,5 % vyšší dojivost (8 141 l/dojnici/rok) než podniky fyzických osob (6 488 l/dojnici/rok). Realizační cena kravského mléka ve VZ produkce mléka v roce 2018 dosáhla hodnoty 8,67 Kč/l (oproti roku 2017 došlo ke zvýšení ceny mléka o 2,2 %).

Rostlinná produkce se na celkové produkci podílela 25,5 % (13 007 Kč/ha) a meziročně došlo k jejímu poklesu o 8,9 %. Nejvýraznější pokles (o 17,6 %) byl zaznamenán u produkce krmných plodin, jejichž produkci v roce 2018 nepříznivě ovlivnilo počasí s nedostatkem srážek.

Podíl ostatní produkce na celkové produkci byl u PFO minimální (1,5 %), zatímco u PPO její podíl tvořil 12,1 % (6 405 Kč/ha). Na tvorbě hodnoty ostatní produkce se podílely příjmy z ostatních výdělečných činností nezemědělského charakteru (37,2 %), dále příjmy z poskytovaných služeb (34,4 %) a tržby z prodeje energie z obnovitelných zdrojů (24,9 %). Ve VZ produkce mléka provozuje bioplynové stanice 27,1 % podniků právnických osob. Příjmy z provozu BPS (především dotace na OZE) pozitivně ovlivňují ekonomickou situaci podniků.

Graf č. 1: Hodnota zemědělské produkce - Produkce mléka

Zdroj: Šetření FADN CZ

Náklady

Meziročně se náklady zvýšily o 2,6 % na hodnotu 62 535 Kč/ha. V rámci srovnání PPO a PFO mají podniky fyzických osob úroveň nákladů výrazně nižší, v přepočtu dosahovaly 56,7 % hodnoty nákladů podniků právnických osob. Na celkových nákladech zkoumaného výrobního zaměření se rozhodující měrou podílela výrobní spotřeba (61,4 %), která je tvořena přímými a ostatními věcnými náklady.

V roce 2018 více než polovinu přímých nákladů (54,4 %) tvořily náklady na krmiva. Hodnota nakupovaných krmiv se u PPO v přepočtu na 1 DJ meziročně zvýšila o 4,3 % (na 9 090 Kč/DJ), u podniků fyzických osob byla zaznamenána shodná tendence. Tento vývoj nákladů na krmiva byl u podniků obou právních forem ovlivněn suchem v průběhu letních měsíců, proto bylo nezbytné krmiva dokoupit.

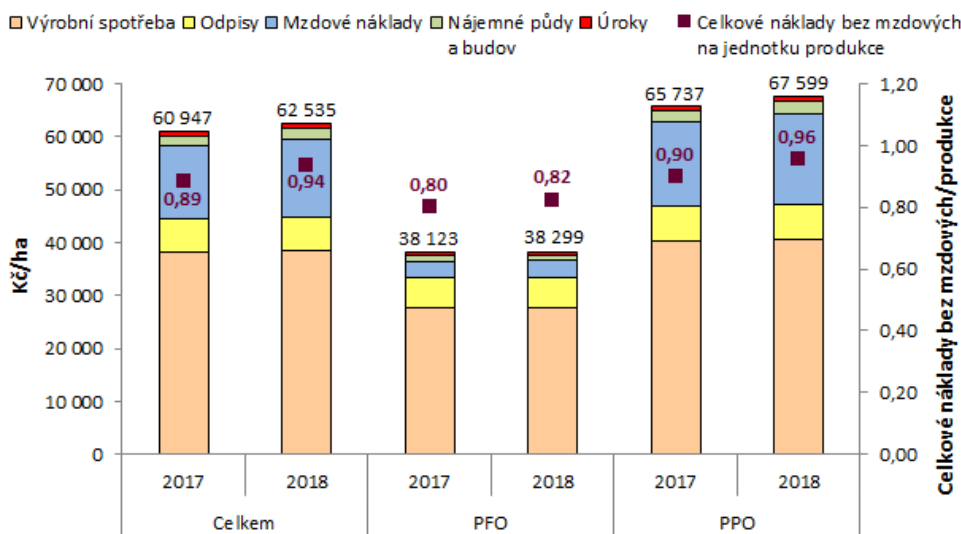
Na meziročním 4,5% navýšení ostatních věcných nákladů v přepočtu na 1 ha zemědělské půdy (náklady na budovy, stroje, energie, služby a ostatní náklady) měl nejvyšší podíl růst nákladů na budovy a stroje o 6,1 % (na 6 483 Kč/ha), růst služeb o 22,0 % (na 1 039 Kč/ha) a nárůst energií o 3,4 % (na 4 717 Kč/ha).

Ve srovnání let 2017 a 2018 vzrostly odpisy u PFO o 3,0 % na hodnotu 5 759 Kč/ha, u PPO o 3,7 % na 6 690 Kč/ha. Toto navýšení je v souladu s investiční aktivitou podniků a odráží vyšší

kvalitu jejich technické vybavenosti. Tomu odpovídá i meziroční nárůst investičních dotací o 9,4 %.

Na navýšení nákladů na externí faktory v roce 2018 se významně podílely mzdové náklady (u obou právních forem), které po přepočtu na jednotku plochy dosáhly 14 677 Kč/ha. Mzdové náklady u PPO představovaly 25,3 % celkových nákladů, u PFO byl podíl 8,1 %. Nízký podíl mzdových nákladů u podniků fyzických osob způsobuje převládající neplacená práce, u podniků právnických osob je navíc placený management podniku. Pachtovné v roce 2018 zaznamenalo u obou právních forem mírný nárůst. U PPO se nájemné půdy zvýšilo o 8,1 % na 2 665 Kč/ha připachtované půdy. U podniků fyzických osob pachtovné vzrostlo o 4,0 % na 1 895 Kč/ha připachtované půdy.

Graf č. 2: Náklady zemědělské produkce - Produkce mléka

Zdroj: Šetření FADN CZ

Dotace

Celková hodnota čerpaných provozních dotací a podpor byla u podniků specializujících se na výrobu mléka opět nejvyšší ze všech VZ. V roce 2018 meziročně vzrostla o 8,9 % a činila 17 563 Kč/ha. Podpory byly u těchto podniků téměř o 40 % vyšší (o 5 012 Kč/ha) než byla průměrná hodnota dotací v celém souboru FADN (12 551 Kč/ha). Tato výše podpor je ve VZ produkce mléka ovlivněna PPO, které provozují bioplynové stanice a získávají dotace na energii z obnovitelných zdrojů. U podniků právnických osob se celkové podpory zvýšily o 9,0 % na 18 452 Kč/ha, u podniků fyzických osob vzrostly o 7,9 % na hodnotu 13 307 Kč/ha.

V tomto VZ měly na podporách i nadále největší podíl ostatní dotace, které v roce 2018 tvořily 38,8 % (6 807 Kč/ha) z celkových podpor. U podniků právnických osob vzrostly o 5,7 % a byly téměř z 60 % tvořeny podporami na obnovitelné zdroje energie (4 523 Kč/ha).

Jednotná platba na plochu včetně Greeningu a Mladého zemědělce tvořila téměř 30 % z celkových dotací a dosáhla hodnoty 5 161 Kč/ha. V souvislosti s redefinicí ANC (LFA) vzrostly platby na oblasti s přírodními omezeními v tomto VZ meziročně o 81,2 % na 2 423 Kč/ha a byly tak rozhodující skupinou dotací, která způsobila meziroční nárůst podpor téměř o 9 %. Environmentální dotace oproti předchozímu roku poklesly o 2,2 % a dosáhly částky 2 022 Kč/ha.

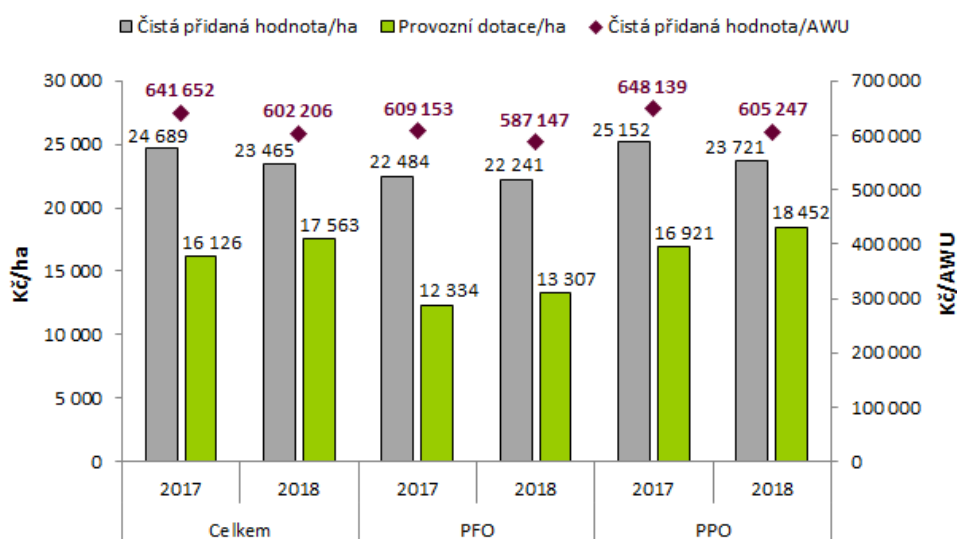
Snížily se rovněž i podpory na výrobní spotřebu, a to o 3,3 % na hodnotu 1 015 Kč/ha. Trend zvyšování investičních dotací pokračoval i v roce 2018, průměrná hodnota těchto dotací meziročně vzrostla o 9,4 % (na 1 164 Kč/ha).

Efektivnost

Čistá přidaná hodnota, která je ukazatelem ekonomické efektivity podniku, dosáhla v přepočtu na hektar výše 23 465 Kč/ha a byla opět nejvyšší ze všech hodnocených výrobních zaměření. U PPO činila 23 721 Kč/ha a byla o 1 480 Kč/ha vyšší než u podniků fyzických osob (22 241 Kč/ha). Vysoký podíl z ČPH/ha byl tvořen dotacemi, a to u podniků fyzických osob z 59,8 %, u podniků právnických osob z 77,8 %. Úroveň hodnoty ČPH/ha byla v roce 2018 negativně ovlivněna meziročním nárůstem ostatních věcných nákladů o 4,5 % (náklady budov a strojů, služby, energie) a vyššími odpisy (o 3,6 %), což souvisí s vyšší investiční aktivitou u těchto podniků.

Hodnota čisté přidané hodnoty přepočtená na roční pracovní jednotku (ČPH/AWU) se u PPO meziročně snížila o 6,6 % na 605 247 Kč/AWU, u PFO o 3,6 % na hodnotu 587 147 Kč/AWU. Výše tohoto ukazatele je mimo jiné ovlivněna i hodnotou AWU, která v roce 2018 vzrostla u PPO o 1,0 % (na 3,92 AWU/100 ha) a u PFO o 2,6 % (na 3,79 AWU/100 ha). Významné rozdíly ve sledovaném ukazateli ČPH/AWU se u PFO projeví v závislosti na velikosti podniku. Zatímco podniky střední velikosti dosahovaly hodnoty 623 779 Kč/AWU, u malých podniků činila hodnota čisté přidané hodnoty pouze 174 185 Kč/AWU. Tento rozdíl je způsoben vyšším vstupem pracovní síly u malých podniků, který činil 9,26 AWU/100 ha, zatímco u středních podniků dosahoval 3,55 AWU/100 ha. Jedním z důvodů vyšších nároků na vstup práce je u malých podniků fyzických osob často nižší technická vybavenost a pracovní náročnější technologická úroveň výroby.

Graf č. 3: Čistá přidaná hodnota, provozní dotace - Produkce mléka

Zdroj: Šetření FADN CZ

Důchod ze zemědělské činnosti (DZČ) dosáhl v roce 2018 hodnoty 7 018 Kč/ha. Meziroční pokles o 24,9 % byl způsoben PPO, u kterých se důchod snížil téměř o 40 %, naopak u PFO došlo k nárůstu o 4,5 %. Vyšší hodnoty DZČ vykázaly PFO (19 053 Kč/ha), u kterých jsou především mzdové náklady výrazně nižší než u podniků právnických osob, u PFO důchod zahrnuje i ocenění neplacené práce majitele a rodinných příslušníků. DZČ podniků právnických osob dosáhl hodnoty 4 504 Kč/ha.

Ekonomické výsledky podniků VZ produkce mléka se meziročně mírně zhoršily, což bylo způsobeno především růstem externích faktorů (mzdy, pachtovné), vyššími ostatními věcnými náklady a odpisy. Nárůst čerpaných podpor ani mírné zvýšení ceny mléka toto zvýšení nákladů nekompensovalo.

Ing. Martina Döbertová, Ing. Světlana Lamprechtová, Ing. Jana Večeřová

Kontaktní pracoviště FADN, ÚZEI